

11.02.2019

Поза зоною комфорту: наука та науковці в Україні

Гостем програми «Сьогодні. Вдень» радіостанції «UA: Українське радіо» став співкоординатор науково-популярного проекту «Дні науки», молодший науковий співробітник відділу загальної та молекулярної патофізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України С. Гончаров ([Національна академія наук України](#)).

«Національна академія наук України – досить велика організація, до складу якої входять близько 170 наукових установ, розташованих по всій території нашої держави. Про всю Академію не скажу, але в галузі медико-біологічних досліджень, у якій я працюю, ситуація дещо поліпшилася. Все далеко не ідеально, водночас з'явилося більше можливостей для отримання додаткового фінансування (у соціогуманітаріїв, наскільки мені відомо, справи з цим значно гірші).

З іншого боку, експериментальні дослідження завжди були дорожчими, ніж певні теоретичні розробки (хоча, скажімо, Великий адронний колайдер, за допомогою якого проводять фундаментальні дослідження, результати яких опрацьовуватимуться впродовж десятиліть, є надзвичайно коштовною установкою), адже для проведення дослідів потрібні прилади, витратні матеріали, модельні тварини тощо. Все це потребує великих грошей і найчастіше закуповується за кордоном. Звичайно, не за гривню. Якщо держава й виділяє гроші на такі видатки, їх «з'їдає» інфляція. Якщо науковці отримують закордонні гранти – виникають бюрократичні труднощі з їх витрачанням. Адже, за правилами, встановленими Національним банком України, ці гроші необхідно конвертувати в гривню. А оскільки, як я вже сказав, реактиви доводиться закуповувати за кордоном, грантові кошти знову конвертуються у валюту (долари чи євро), при цьому частина їх втрачається. До того ж, зарубіжні гранти не так просто отримати. Заявник повинен показати, що володіє науковими методиками, має доступ до відповідної матеріально-технічної бази й уміє нею користуватися, а також – що дуже важливо – вже отримав валідні дані та опублікував наукові статті у рецензованих фахових виданнях.

Але і це ще не все. Гранти нерідко надаються дослідникам, які працюють за «популярними» напрямками. Отже, хочеш зацікавити грантодавця – або проведь дослідження у «модній» галузі, або роби свої ідеї популярними.

Ще одна можливість отримати додаткове фінансування – діяти в колаборації з вітчизняними університетськими дослідницькими групами.

На жаль, поки що не доводиться розраховувати на збільшення державного фінансування науки, але є надія, що ефективніше почнуть використовуватися бодай уже наявні кошти. Для цього вже зроблено конкретні кроки. Функціонує Національна рада України з питань розвитку науки і технологій. Створено Національний фонд досліджень України, який розподілятиме бюджетні кошти на конкурсних засадах», – говорить учений.

За його словами, українські науковці не занепали духом через глибоку кризу у своїй сфері – навпаки, багатьох із них вона змусила мобілізуватись і «вийти в люди»: «Науковці хоч і консервативні, але дуже наполегливі. Потрапляючи у скрутну ситуацію, вони починають діяти. Вийти зі свого кабінету чи лабораторії – відчутний дискомфорт для них. Але це потрібно робити. Бо суспільство часто не здогадується не тільки про те, чим ми займаємось, а й про те, що ми взагалі існуємо. Про нас згадують, у кращому випадку, тільки раз на рік – коли ухвалюють закон про держбюджет.

У цьому плані науково-популярні заходи, які проводять молоді вчені Академії – «Дні науки», а також дружня для нас ініціатива – «Наукові пікніки», в яких ми постійно беремо участь, несподівано – навіть для нас самих – дали великий позитивний результат. Ми сподіваємося, що вони матимуть і відтермінований ефект: можливо, хтось із наших відвідувачів зацікавиться наукою та вибере її своїм фахом. А можливо, хтось із них у майбутньому стане юристом, журналістом, депутатом і пам'ятатиме, що в Україні існує наука і її потрібно підтримувати.

Проекти «Дні науки» та «Наукові пікніки», яким восени 2018 року виповнилося по 5 років, започатковувалися для того, щоб зробити науковців «видимими». Ми хотіли показати, що існують, умовно кажучи, не тільки британські вчені, а й українські. Вони проводять цікаві дослідження, вирішують важливі проблеми. І водночас, вони ходять тими ж вулицями, що й усі решта, та є такими ж нашими співгромадянами, як і будь-хто інший.

Звичайно, не кожен учений може бути талановитим і яскравим популяризатором науки. Але кожному вченому потрібно себе в цій діяльності випробувати. Потрібно працювати над собою, розвиватися, вчитися пояснювати суть своєї роботи так, щоб було зрозуміло навіть п'ятирічній дитині», – вважає С. Гончаров.

Він також коротко розповів про головні напрями діяльності Ради молодих вчених НАН України, співпрацю між науковцями й освітянами, а також про нещодавно створений Київський академічний університет НАН України та МОН України, студенти якого вже з молодших курсів активно залучаються до наукової роботи. Причому викладають їм найкращі вчені Академії.

Докладніше дізнавайтеся з відеозапису радіопередачі за участі С. Гончарова: <https://cutt.ly/D6QyM>.

Аудіозапис доступний за посиланням: <https://cutt.ly/J6Quc>.